

O'REILLY®

Wydanie III

Python

Nowoczesne programowanie
w prostych krokach

Helion

Bill Lubanovic

Tytuł oryginału: *Introducing Python: Modern Computing in Simple Packages*, 3rd Edition

Tłumaczenie: Anna Mizerska, z wykorzystaniem fragmentów poprzedniego wydania
w przekładzie Andrzeja Watraka

ISBN: 978-83-289-4091-8

© 2026 Helion S.A.

Authorized Polish translation of the English edition of *Introducing Python*, 3E

ISBN 9781098174408 © 2025 Bill Lubanovic

This translation is published and sold by permission of O'Reilly Media, Inc.,
which owns or controls all rights to publish and sell the same.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by
any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or by any information
storage retrieval system, without permission from the Publisher.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu
niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą
kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym,
magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi
ich właścicieli.

Autor oraz wydawca dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne
i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane
z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawca nie ponoszą
również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji
zawartych w książce.

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres

helion.pl/user/opinie/python3

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Helion S.A.

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel. 32 230 98 63

e-mail: helion@helion.pl

WWW: helion.pl (księgarnia internetowa, katalog książek)

Printed in Poland.

- [Kup książkę](#)
- [Poleć książkę](#)
- [Oceń książkę](#)

- [Księgarnia internetowa](#)
- [Lubię to! » Nasza społeczność](#)

Spis treści

Wstęp	25
-------------	----

Część I. Twierdza	33
--------------------------	-----------

1. Wprowadzenie	35
------------------------------	-----------

Zagadki	35
Kilka małych programów	37
Konfiguracja	39
Instalacja Pythona	40
Aktualizacja Pythona	40
Uruchomienie Pythona	40
Interaktywny interpreter	40
Pliki Pythona	41
Wbudowane funkcjonalności Pythona	42
Standardowa biblioteka Pythona	42
Pakiety zewnętrzne	42
Większy program	42
Powtórka/zapowiedź	45

2. Typy i zmienne	46
--------------------------------	-----------

Komputer	46
Bity i bajty	47
Wielobajtowe typy danych	50
Zmienne	51
Przypisywanie wartości do zmiennej	51
Zmiana wartości zmiennej	54
Usuwanie zmiennych	55
Nazwy zmiennych	55
Stosowanie konwencji nazewnictwa	56

Typy danych	57
Określanie wartości	58
Obiekty — jak plastikowe pudełka w pamięci	58
Powtórka/zapowiedź	59
Do zrobienia	59
3. Liczby	60
Typ logiczny	60
Typ całkowity	61
Literały	61
Działania	63
Zmienne	64
Kolejność działań	66
Podstawa systemu liczbowego	67
Konwersja typów	69
Jak duża może być liczba całkowita?	71
Typ zmiennoprzecinkowy	72
Typ zmiennoprzecinkowy nie jest dokładny	74
Ułamki	74
Ułamki dziesiętne	74
Funkcje matematyczne	75
Powtórka/zapowiedź	75
Do zrobienia	75
4. Ciągi znaków	76
Tworzenie ciągu znaków za pomocą cudzysłowów i apostrofów	77
Tworzenie ciągu za pomocą funkcji str()	79
Ucieczka ze znakiem \	79
Łączenie ciągów za pomocą znaku +	81
Powielanie ciągu za pomocą znaku *	81
Wyodrębnianie znaku za pomocą nawiasów []	81
Wyodrębnianie fragmentu ciągu za pomocą wycinka	82
Określanie długości ciągu za pomocą funkcji len()	84
Dzielenie ciągu za pomocą funkcji split()	85
Łączenie ciągów za pomocą funkcji join()	85
Zastępowanie fragmentów ciągu za pomocą funkcji replace()	86
Przedrostki i przyrostki	86
Przycinanie ciągu za pomocą funkcji strip()	87
Przeszukiwanie i wybieranie ciągów znaków	88
Wielkości liter	89

Wyrównywanie ciągu znaków	90
Formatowanie ciągów znaków	90
Formatowanie w starym stylu za pomocą znaku %	90
Formatowanie w starym stylu za pomocą znaków {} i funkcji format()	93
Najnowszy styl formatowania: f-string	94
Powtórka/zapowiedź	96
Do zrobienia	96
5. Struktury bytes i bytearray	97
Bajty	97
Tworzenie bajtów za pomocą cudzysłowów i apostrofów	97
Tworzenie bajtów za pomocą funkcji bytes()	98
Tworzenie bajtów z ciągu znaków szesnastkowych	99
Dekodowanie i kodowanie bajtów i ciągów znaków	99
Przekształcanie w ciąg szesnastkowy	99
Odczytanie jednego bajta za pomocą nawiasów kwadratowych	100
Wyodrębnianie wycinka	100
Łączenie za pomocą znaku +	100
Powielanie za pomocą znaku *	101
Tablica bajtów	101
Tworzenie za pomocą funkcji bytearray()	101
Odczytanie jednego bajta za pomocą nawiasów kwadratowych	102
Wyodrębnianie kilku bajtów za pomocą wycinka	102
Zmiana jednego bajta za pomocą nawiasów kwadratowych	102
Zmiana więcej niż jednego bajta za pomocą metody replace()	102
Zmiana więcej niż jednego bajta za pomocą wycinka	102
Wstawianie bajta za pomocą metody insert()	103
Dołączanie jednego bajta za pomocą append()	103
Dołączanie więcej niż jednego bajta za pomocą extend()	103
Łączenie za pomocą znaku +	103
Powielanie za pomocą znaku *	103
Powtórka/zapowiedź	104
Do zrobienia	104
6. If i match	105
Komentowanie za pomocą znaku #	105
Kontynuacja wiersza za pomocą znaku \	106
Sprawdzanie za pomocą instrukcji if, elif i else	107
Co oznacza True?	110
Wielokrotne sprawdzanie za pomocą operatora in	111
Nowość: operator walrus	112

Instrukcja match	112
Proste dopasowania	113
Dopasowania strukturalne	114
Powtórka/zapowiedź	114
Do zrobienia	115
7. Pętle while i for	116
Powtarzanie operacji za pomocą instrukcji while	116
Przerywanie pętli za pomocą instrukcji break	117
Powrót na początek pętli za pomocą instrukcji continue	117
Sprawdzanie przerywania pętli za pomocą instrukcji else	118
Iterowanie za pomocą instrukcji for i in	118
Przerywanie pętli za pomocą instrukcji break	119
Powrót na początek pętli za pomocą instrukcji continue	119
Sprawdzanie przerywania pętli za pomocą instrukcji else	119
Generowanie sekwencji liczb za pomocą funkcji range()	120
Powtórka/zapowiedź	121
Do zrobienia	121
8. Krotki i listy	122
Krotki	122
Tworzenie krotek za pomocą przecinków i nawiasów	122
Tworzenie krotek za pomocą funkcji tuple()	124
Odczytywanie elementu za pomocą nawiasów kwadratowych i indeksu	124
Łączenie krotek za pomocą znaku +	125
Powielanie elementów krotki za pomocą znaku *	125
Porównywanie krotek	125
Iterowanie krotek za pomocą instrukcji for i in	125
Modyfikowanie krotek	125
Listy	126
Tworzenie list za pomocą nawiasów kwadratowych	126
Tworzenie i przekształcanie list za pomocą funkcji list()	127
Tworzenie list z ciągów za pomocą funkcji split()	127
Odczytywanie elementu listy za pomocą nawiasów kwadratowych i indeksu	128
Wydobywanie elementów listy za pomocą wycinków	128
Dołączanie elementu do listy za pomocą funkcji append()	129
Wstawianie elementu wewnątrz listy za pomocą funkcji insert()	129
Powielanie elementów listy za pomocą znaku *	130
Łączenie list za pomocą funkcji extend() i znaku +	130
Modyfikowanie elementu listy za pomocą nawiasów kwadratowych i indeksu	131
Modyfikowanie elementów listy za pomocą wycinka	131
Usuwanie elementu listy za pomocą instrukcji del i indeksu	132

Usuwanie elementu o zadanej wartości za pomocą funkcji <code>remove()</code>	132
Odczytywanie i usuwanie elementu listy za pomocą funkcji <code>pop()</code>	132
Usuwanie wszystkich elementów listy za pomocą funkcji <code>clear()</code>	133
Wyszukiwanie elementu o zadanej wartości za pomocą funkcji <code>index()</code>	133
Sprawdzanie zawartości listy za pomocą instrukcji <code>in</code>	133
Zliczanie wystąpień wartości za pomocą funkcji <code>count()</code>	134
Przekształcanie listy w ciąg znaków za pomocą funkcji <code>join()</code>	134
Zmienianie kolejności elementów za pomocą funkcji <code>sort()</code> i <code>sorted()</code>	134
Sprawdzanie długości listy za pomocą funkcji <code>len()</code>	135
Przypisywanie listy zmiennej za pomocą znaku <code>=</code>	135
Kopiowanie listy za pomocą funkcji <code>copy()</code> i <code>list()</code> oraz wycinka	136
Kopiowanie zawartości listy za pomocą funkcji <code>deepcopy()</code>	137
Porównywanie list	138
Iterowanie listy za pomocą instrukcji <code>for</code> i <code>in</code>	138
Iterowanie kilku list za pomocą funkcji <code>zip()</code>	139
Iterowanie kilku list za pomocą funkcji <code>zip_longest()</code>	140
Tworzenie listy za pomocą wyrażenia listowego	140
Listy <code>list</code>	142
Krotki a listy	143
Nie ma wyrażeń krotkowych	143
Powtórka/zapowiedź	144
Do zrobienia	144
9. Słowniki i zbiory	146
Słowniki	146
Tworzenie słownika za pomocą nawiasów klamrowych	146
Tworzenie słownika za pomocą funkcji <code>dict()</code>	147
Przekształcanie struktury w słownik za pomocą funkcji <code>dict()</code>	147
Dodawanie i zmienianie elementów słownika za pomocą nawiasów kwadratowych i klucza	148
Odczytywanie wartości za pomocą nawiasów kwadratowych i klucza oraz funkcji <code>get()</code>	149
Iterowanie elementów słownika za pomocą instrukcji <code>for</code> i <code>in</code>	150
Odczytywanie długości słownika za pomocą funkcji <code>len()</code>	151
Odczytywanie i aktualizacja słowników	151
Usuwanie elementu słownika za pomocą instrukcji <code>del</code> i klucza	153
Odczytywanie i usuwanie elementu słownika za pomocą funkcji <code>pop()</code>	153
Usuwanie wszystkich elementów słownika za pomocą funkcji <code>clear()</code>	154
Sprawdzanie dostępności klucza za pomocą instrukcji <code>in</code>	154
Przypisywanie wartości za pomocą <code>=</code>	154
Kopiowanie słownika za pomocą funkcji <code>copy()</code>	155

Kopiowanie zawartości słownika za pomocą funkcji <code>deepcopy()</code>	155
Porównywanie słowników	156
Wyrażenia słownikowe	157
Zbiory	157
Tworzenie zbioru za pomocą funkcji <code>set()</code> lub nawiasów klamrowych	158
Odczytywanie długości zbioru za pomocą funkcji <code>len()</code>	159
Dodawanie elementów do zbioru za pomocą funkcji <code>add()</code>	159
Usuwanie elementów zbioru za pomocą funkcji <code>remove()</code>	159
Łączenie zbiorów za pomocą <code> </code>	159
Iterowanie zbioru za pomocą instrukcji <code>for</code> i <code>in</code>	160
Sprawdzanie dostępności elementu za pomocą instrukcji <code>in</code>	160
Kombinacje wartości i operatory	160
Wyrażenia zbiorowe	164
Tworzenie niemutowalnych zbiorów za pomocą funkcji <code>frozenset()</code>	164
Powtórka/zapowiedź	165
Do zrobienia	165
10. Funkcje	166
Definiowanie funkcji za pomocą instrukcji <code>def</code>	166
Wywołanie funkcji z nawiasami	167
Argumenty i parametry	168
Wartość <code>None</code> jest przydatna	169
Argumenty pozycyjne	171
Argumenty nazwane	171
Domyślne wartości parametrów	171
Rozbijanie/zbieranie argumentów pozycyjnych za pomocą znaku <code>*</code>	173
Rozbijanie/zbieranie argumentów nazwanych za pomocą znaków <code>**</code>	174
Stosowanie wyłącznie argumentów nazwanych (<code>*</code>) i wyłącznie pozycyjnych (<code>/</code>)	175
Argumenty mutowalne i niemutowalne	177
Komentarze dokumentacyjne	177
Funkcje jako typy pierwszoklasowe	178
Argumenty funkcji nie są krotkami	180
Funkcje wewnętrzne	180
Domknięcia	181
Funkcje anonimowe: wyrażenia <code>lambda</code>	182
Generatory	183
Funkcje generatorowe	183
Wyrażenia generatorowe	184
Dekoratory	185
Przestrzenie nazw i zakresy widoczności	187
Podwójne znaki podkreślenia w nazwach	189

Rekurencja	189
Funkcje asynchroniczne — krótkie wprowadzenie	190
Wyjątki	191
Obsługiwanie wyjątków za pomocą instrukcji try i except	191
Instrukcja finally	193
Definiowanie własnych wyjątków	193
Powtórka/zapowiedź	194
Do zrobienia	194
11. Obiekty	195
Czym jest obiekt?	195
Proste obiekty	196
Definiowanie klasy	196
Atrybuty	197
Metody	198
Inicjacja obiektu	198
Dziedziczenie klas	199
Dziedziczenie klasy nadrzędnej	200
Nadpisywanie metod	201
Dodawanie metod	202
Odwołanie do klasy nadrzędnej za pomocą metody super()	202
Dziedziczenie wielu klas	203
Domieszki	205
Argument self	205
Dostęp do atrybutów	206
Dostęp bezpośredni	206
Gettery i settery	206
Dostęp do atrybutów za pośrednictwem właściwości	207
Właściwości zwracające wyliczane wartości	208
Prywatność dzięki modyfikacji nazwy	209
Atrybuty klas i obiektów	210
Rodzaje metod	211
Metody instancji	211
Metody klasy	211
Metody statyczne	212
Kacze typowanie	212
Magiczne metody	214
Agregowanie i komponowanie klas	217
Kiedy stosować obiekty, a kiedy inne struktury?	218
Nazwane krotki	218

Klasy danych	220
Pakiet attrs	221
Powtórka/zapowiedź	221
Do zrobienia	222

12. Moduły i pakiety 223

Moduły i instrukcja import	223
Importowanie modułu	223
Importowanie modułu z przemianowaniem	225
Importowanie tylko tego, co jest potrzebne	225
Pakiety	226
Ścieżka wyszukiwania modułów	227
Importowanie względne i bezwzględne	228
Przestrzenie pakietów	228
Moduły a obiekty	229
Przydatne rzeczy w standardowej bibliotece Pythona	230
Obsługa brakujących kluczy za pomocą funkcji.setdefault() i defaultdict()	230
Zliczanie elementów za pomocą klasy Counter	232
Porządkowanie elementów według klucza za pomocą klasy OrderedDict	233
Stos + kolejka == deque	234
Iterowanie struktur danych za pomocą modułu itertools	235
Wartości losowe	236
Więcej narzędzi: zewnętrzny kod	237
Powtórka/zapowiedź	238
Do zrobienia	238

Część II. Środowisko programistyczne 239

13. Środowisko programistyczne 241

Skąd wziąć kod?	241
Instalowanie pakietów	242
Program pip	242
Menedżer pakietów	243
Instalacja plików źródłowych	243
Środowiska wirtualne	244
Programy virtualenv i venv	244
Program pipenv	245
Program Poetry	245
Program Conda	246
Program uv	246

Środowiska IDE	246
IPython	248
Jupyter Notebook	249
JupyterLab	249
Kontrola wersji kodu	249
Mercurial	250
Git	250
Powtórka/zapowiedź	252
Do zrobienia	253
14. Wskazówki typów i dokumentacja	254
Wskazówki typów	254
Wskazówki typów dla zmiennych	255
Wskazówki typów dla funkcji	256
Mypy	256
Dokumentacja	257
Komentarze	257
Komentarze dokumentacyjne	258
Pliki tekstowe z językiem znaczników	258
Powtórka/zapowiedź	258
Do zrobienia	258
15. Testowanie	259
Pakiet pylint	259
Pakiet ruff	261
Pakiet unittest	261
Pakiet doctest	265
Pakiet pytest	266
Przykłady	267
Funkcje fixture	268
Parametryzacja	270
Pakiet Hypothesis	271
Program Nox	272
Ciągła integracja	272
Powtórka/zapowiedź	273
Do zrobienia	273
16. Diagnostyka kodu	274
Instrukcja assert	275
Funkcja print()	275
F-string	276

Funkcja pprint()	276
Pakiet IceCream	277
Dekoratory	278
Rejestrowanie komunikatów o błędach	278
Moduł pdb	281
Funkcja breakpoint()	286
Powtórka/zapowiedź	286
Do zrobienia	287

Część III. Pojedynki 289

17. Dane tekstowe	291
Dane tekstowe — kodowanie Unicode	291
Kodowanie Unicode w Pythonie	292
Schemat UTF-8	295
Kodowanie znaków	295
Dekodowanie znaków	297
Kody HTML	298
Normalizowanie znaków	299
Dane tekstowe — wyrażenia regularne	300
Wyszukiwanie dokładnego początkowego dopasowania za pomocą funkcji match()	301
Wyszukiwanie pierwszego dopasowania za pomocą funkcji search()	303
Wyszukiwanie wszystkich dopasowań za pomocą funkcji findall()	303
Dzielenie ciągu według dopasowań za pomocą funkcji split()	303
Zastępowanie dopasowań za pomocą funkcji sub()	304
Wzorce	304
Znaki specjalne	304
Wzorce: specyfikatory	306
Określanie formatu wyniku funkcji	308
Powtórka/zapowiedź	308
Do zrobienia	309
 18. Dane binarne	 310
Konwertowanie danych binarnych za pomocą modułu struct	310
Inne narzędzia do przetwarzania danych binarnych	313
Konwertowanie bajtów i ciągów znaków za pomocą modułu binascii	313
Operatory bitowe	314
Powtórka/zapowiedź	314
Do zrobienia	315

19. Data i czas	316
Rok przestępny	317
Moduł datetime	317
Moduł time	320
Odczytywanie i wyświetlanie daty i czasu	322
Wszystkie przekształcenia	325
Alternatywne moduły	326
Powtórka/zapowiedź	326
Do zrobienia	327
 20. Pliki	 328
Zapisywanie i odczytywanie plików	328
Tworzenie i otwieranie plików za pomocą funkcji open()	328
Zapisywanie danych tekstowych za pomocą instrukcji print()	329
Zapisywanie danych tekstowych za pomocą instrukcji write()	330
Odczytywanie pliku tekstowego za pomocą funkcji read(), readline() i readlines()	331
Zapisywanie danych binarnych za pomocą funkcji write()	333
Odczytywanie danych binarnych za pomocą funkcji read()	333
Automatyczne zamykanie pliku za pomocą instrukcji with	334
Przesuwanie wskaźnika za pomocą funkcji seek()	334
Mapowane pamięci	336
Operacje na plikach	336
Sprawdzanie dostępności pliku za pomocą funkcji exists()	336
Sprawdzanie rodzaju elementu za pomocą funkcji isfile()	337
Kopiowanie pliku za pomocą funkcji copy()	337
Zmienianie nazwy pliku za pomocą funkcji rename()	337
Tworzenie odnośników za pomocą funkcji link() i symlink()	338
Zmienianie uprawnień do pliku za pomocą funkcji chmod()	338
Zmienianie właściciela pliku za pomocą funkcji chown()	338
Usuwanie pliku za pomocą funkcji remove()	339
Operacje na katalogach	339
Tworzenie katalogu za pomocą funkcji mkdir()	339
Usuwanie katalogu za pomocą funkcji rmdir()	339
Odczytywanie zawartości katalogu za pomocą funkcji listdir()	339
Zmienianie katalogu za pomocą funkcji chdir()	340
Wyszukiwanie plików i katalogów za pomocą funkcji glob()	340
Nazwy ścieżek	341
Uzyskiwanie ścieżki za pomocą funkcji abspath()	341
Uzyskiwanie ścieżki na podstawie symbolicznego odnośnika za pomocą funkcji realpath()	341
Tworzenie ścieżki za pomocą funkcji os.path.join()	342
Moduł pathlib	342

Klasy BytesIO i StringIO	343
Formaty plików — wykrywanie	344
Powtórka/Zapowiedź	345
Do zrobienia	345
21. Dane w czasie, czyli procesy i współbieżność	346
Programy i procesy	346
Tworzenie procesu za pomocą modułu subprocess	347
Tworzenie procesu za pomocą modułu multiprocessing	348
Przerywanie procesu za pomocą funkcji terminate()	349
Uzyskiwanie informacji systemowych za pomocą modułu os	350
Uzyskiwanie informacji o procesie za pomocą pakietu psutil	350
Automatyzacja poleceń	351
Pakiet invoke	351
Inne przydatne pakiety	352
Współbieżność	352
Kolejki	353
Procesy	354
Wątki	355
Blokada GIL	357
Moduł concurrent.futures	358
Zielone wątki i biblioteka gevent	361
Moduł twisted	363
Biblioteka asyncio	364
Koprocedury i pętle zdarzeń	365
Alternatywy dla pakietu asyncio	367
Asynchroniczność a...	368
Asynchroniczne platformy i serwery	369
Biblioteka Redis	370
Nie tylko kolejki	373
Powtórka/zapowiedź	374
Do zrobienia	374
22. Dane w przestrzeni, czyli sieć	375
TCP/IP	375
Gniazda sieciowe	377
Narzędzie Scapy	381
Narzędzie Netcat	381
Wzorce komunikacji sieciowej	381
Wzorzec „zapytanie-odpowiedź”	382
Biblioteka ZeroMQ	382
Inne narzędzia do przesyłania komunikatów	386

Wzorzec „publikuj-subskrybuj”	386
Serwer Redis	386
Biblioteka ZeroMQ	388
Inne narzędzia typu „publikuj-subskrybuj”	389
Usługi internetowe	390
Usługa DNS	390
Moduły do obsługi poczty e-mail	391
Inne protokoły	391
Usługi WWW i interfejsy API	391
Serializacja danych	392
Moduł pickle	392
Inne formaty serializacyjne	393
Protokół RPC	394
Protokół XML-RPC	395
Protokół JSON-RPC	396
Biblioteka MessagePack RPC	396
Biblioteka zerorpc	397
Biblioteka gRPC	398
Narzędzia do zdalnego zarządzania	399
Big Fat Data	399
Hadoop	399
Spark	400
Disco	400
Dask	400
Chmury	401
Amazon Web Services	402
Google Cloud	402
Microsoft Azure	402
OpenStack	403
Docker	403
Kubernetes	403
Powtórka/zapowiedź	403
Do zrobienia	404
23. Dane w pudełku, czyli trwale zapisywanie	405
Płaskie pliki tekstowe	405
Tabelaryczne pliki tekstowe	406
Format CSV	406
Format XML	408
Dane XML i bezpieczeństwo systemu	410
Format HTML	411
Format JSON	411

Format YAML	414
Format TOML	415
Moduł tablib	415
Pliki konfiguracyjne	416
Pliki binarne	416
Dopełniane pliki binarne i mapowanie pamięci	417
Arkusze kalkulacyjne	417
Format HDF5	417
Format TileDB	418
Relacyjne bazy danych	418
Język SQL	419
Interfejs DB-API	420
Baza SQLite	421
Baza DuckDB	422
Baza MySQL	423
Baza PostgreSQL	423
Biblioteka SQLAlchemy	423
Inne pakiety do obsługi baz danych	429
Bazy danych NoSQL	429
Rodzina formatów dbm	430
Baza Memcached	430
Baza Redis	431
Alternatywa dla Redis — Valkey	438
Bazy dokumentowe	438
Bazy danych czasowych	439
Bazy grafowe	439
Inne bazy NoSQL	440
Bazy pełnotekstowe	440
Wektorowe bazy danych	440
Bazy danych geoprzestrzennych	441
Powtórka/zapowiedź	441
Do zrobienia	441
24. Sieć WWW	443
Podstawy internetu	444
Testowanie HTTP	445
Testowanie strony za pomocą programu telnet	445
Testowanie strony za pomocą programu curl	446
Testowanie strony za pomocą programu httpie	447
Testowanie strony za pomocą programu httpbin	448

Klienci internetowi	448
Standardowe biblioteki WWW w Pythonie	448
Moduł requests	450
Inne klienty internetowe	451
Serwery WWW	453
Najprostszy serwer WWW	453
Interfejs WSGI	455
Interfejs ASGI	456
Serwer Apache	456
Serwer NGINX	457
Inne serwery WWW dla języka Python	457
Frameworki dla serwerów WWW	458
Framework Bottle	459
Framework Flask	461
Framework Django	465
Framework FastAPI	465
Litestar	466
Frameworki bazodanowe	466
Usługi WWW i automatyzacja	467
Moduł webbrowser	467
Moduł webview	467
Interfejsy API i REST	468
Protokół WebSockets	468
Metoda webhook	470
Frontendy webowe	470
Biblioteka htmx	470
Framework FastHTML	471
Surfowanie i drapanie	472
Scrapy	472
BeautifulSoup	472
Moduł requests-html	473
Obejrzymy film	474
Powtórka/zapowiedź	476
Do zrobienia	476
25. Nauka o danych	478
Standardowa biblioteka Pythona	478
Konwersja formatów	480
Funkcje matematyczne	480
Liczby zespolone	482
Precyzja obliczeń i moduł decimal	482
Działania na ułamkach zwykłych	483

Klasa array, czyli spakowana sekwencja wartości	483
Prosta statystyka w module statistics	484
Mnożenie macierzy	484
Pakiet NumPy	484
Tworzenie tablicy za pomocą funkcji array()	485
Tworzenie tablicy za pomocą funkcji arange()	485
Tworzenie tablicy za pomocą funkcji zeros(), ones() i random()	486
Zmienianie kształtu tablicy za pomocą metody reshape()	487
Odwoływanie się do elementów tablicy za pomocą nawiasów []	487
Działania na tablicach	489
Algebra liniowa	489
Biblioteka SciPy	490
Biblioteka Pandas	491
Biblioteka Polars	493
Baza danych DuckDB	493
Wizualizacja danych	494
Powtórka/zapowiedź	494
Do zrobienia	494
26. AI	495
Okazuje się, że...	496
Systemy eksperckie	496
Perceptrony	496
Przełom	497
Rozpoznawanie obrazów — ImageNet i AlexNet	497
Duże modele językowe (LLM)	497
ChatGPT	498
Generowanie wspomagane wyszukiwaniem	498
Agenty	498
Wydaźność	499
Budowanie modeli — frameworki Pythona	499
Obecne modele	500
Miliony modeli — Hugging Face	500
Przykłady z frameworkiem Ollama	501
Instalacja narzędzia Ollama	501
Wybór modelu	501
Wybór innego modelu	502
Materiały dotyczące narzędzia Ollama	505
Źródła wiedzy	505
Powtórka/zapowiedź	506
Do zrobienia	506

27. Wydajność	507
Sprzęt komputerowy	507
Pomiary czasu	509
Moduł profile	512
Algorytmy i struktury danych	513
Tablice a listy i krotki	514
Pamięć podręczna	514
Cython	515
NumPy i SciPy	515
Rozszerzenia C lub Rust	515
Taichi	516
PyPy	516
Numba	517
Standardowy kompilator JIT Pythona	517
Mojo	518
Dlaczego powstał Mojo?	518
Projekt	519
Przykłady	520
Ograniczenia	520
Wnioski	520
Powtórka/zapowiedź	521
Do zrobienia	521
Dodatek. Rozwiązania zadań	523

Obiekty

Żaden obiekt nie jest tajemniczy. Tajemnicą jest twoje oko.

— Elizabeth Bowen

Weź obiekt. Zrób coś z nim. Potem zrób coś innego.

— Jasper Johns

Jak już kilkakrotnie wspomniałem w tej książce, wszystko w Pythonie, od liczby po funkcję, jest obiektem. Jednak większość operacji wykonywanych na obiektach jest ukryta za specjalną składnią. Na przykład zapis `num = 7` powoduje utworzenie obiektu reprezentującego liczbę całkowitą i zawierającego wartość 7, a następnie przypisanie go zmiennej o nazwie `num`. W szczególności obiekty zagląda się jedynie wtedy, gdy trzeba tworzyć własne obiekty lub modyfikować działanie istniejących. W tym rozdziale dowiesz się, jak się robi jedno i drugie.

Czym jest obiekt?

Obiekt jest niestandardową strukturą zawierającą zarówno dane (zmienne, zwane **atrybutami**) jak i kod (funkcje, zwane **metodami**). Obiekt reprezentuje instancję konkretnej rzeczy, a jego metody określają interakcje z innymi rzeczami. Obiekty można sobie wyobrazić jako rzeczowniki, a ich metody jako czasowniki.

Na przykład obiekt reprezentujący liczbę całkowitą 7 zawiera m.in. metody wykonujące operacje dodawania i mnożenia, które poznałeś w rozdziale 3. Liczba 8 jest innym obiektem. Oznacza to, że w języku Python jest zdefiniowana klasa liczb całkowitych, do której należą liczby 7 i 8. Ciągi `'kot'` i `'pies'` również są obiektami i mają metody opisane w rozdziale 4., m.in. `capitalize()` i `replace()`.

Program może zawierać wiele obiektów (często zwanych **instancjami**), w odróżnieniu od modułów (które będziemy omawiać w rozdziale 12.). Każdy obiekt może mieć inne atrybuty. Obiekty można porównać do super struktur danych z kodem w środku.

Proste obiekty

Zacznijmy od prostych klas. Dyskusję na temat **dziedziczenia** klas odłożymy na później.

Definiowanie klasy

Aby utworzyć obiekt, należy najpierw zdefiniować **klasę** zawierającą informacje, co obiekt ma zawierać.

W rozdziale 2. porównałem obiekt do pudełka. Z kolei *klasę* można porównać do wzoru pudełka. Na przykład Python zawiera wbudowaną klasę, na podstawie której tworzy się ciągi znaków, takie jak 'kot', czy 'pies'. Podobnie jest z danymi innych typów — listami, słownikami itp. Aby utworzyć własny, niestandardowy obiekt, najpierw trzeba zdefiniować klasę za pomocą instrukcji `class`. Przeanalizujemy kilka przykładów.

Założmy, że trzeba utworzyć obiekty reprezentujące koty. Każdy obiekt będzie reprezentował jednego zwierza. Najpierw należy zdefiniować klasę o nazwie `Cat`. W opisanych niżej przykładach wykorzystane są różne wersje tej klasy, od najprostszej do bardziej złożonej, z którą można zrobić coś pożytecznego.

W przykładach stosowana jest konwencja nazewnictwa opisana w dokumentacji PEP-8 (<https://oreil.ly/gAJOF>).

Nasza pierwsza klasa będzie najprostszą z możliwych, pustą klasą:

```
>>> class Cat():  
...     pass
```

Klasę tę można również zdefiniować w następujący sposób:

```
>>> class Cat:  
...     pass
```

Podobnie jak w przypadku funkcji, aby zdefiniować pustą klasę, należy użyć instrukcji `pass`.

Tak zdefiniowana klasa stanowi niezbędne minimum do utworzenia obiektu. Obiekt tworzy się przez wywołanie klasy tak jak funkcji:

```
>>> a_cat = Cat()  
>>> another_cat = Cat()
```

W tym przykładzie zostały utworzone na podstawie klasy `Cat` dwa osobne obiekty, przypisane następnie zmiennym `a_cat` i `another_cat`. Ponieważ klasa nie zawiera żadnego kodu, obiekty zajmują jedynie miejsce w pamięci i nic nie robią.

Chociaż coś jednak mogą robić.

Atrybuty

Atrybut to zmienna zawarta w klasie lub obiekcie. Atrybutom można przypisywać wartości w definicji klasy lub w obiekcie po jego utworzeniu. Atrybut może zawierać dowolny inny obiekt. Utwórzmy ponownie dwa obiekty reprezentujące koty:

```
>>> class Cat:
...     pass
...
>>> a_cat = Cat()
>>> a_cat
<__main__.Cat object at 0x100cd1da0>
>>> another_cat = Cat()
>>> another_cat
<__main__.Cat object at 0x100cd1e48>
```

Definicja klasy `Cat` nie określa, jak ma być wyświetlany obiekt utworzony na jej podstawie. Na ekranie pojawia się informacja `<__main__.Cat object at 0x100cd1da0>`. W podrozdziale „Magiczne metody” dowiesz się, jak zmienić to domyślne działanie.

Teraz pierwszemu obiektowi przypiszmy kilka atrybutów:

```
>>> a_cat.age = 3
>>> a_cat.name = "Filemon"
>>> a_cat.nemesis = another_cat
```

Czy można odwoływać się do tak utworzonego atrybutu? Oczywiście, że tak:

```
>>> a_cat.age
3
>>> a_cat.name
'Filemon'
>>> a_cat.nemesis
<__main__.Cat object at 0x100cd1e48>
```

Ponieważ `nemesis` jest atrybutem odwołującym się do innego obiektu typu `Cat`, można użyć nazwy `a_cat.nemesis`. Obiekt ten jednak nie ma jeszcze atrybutu `name`:

```
>>> a_cat.nemesis.name
Traceback (most recent call last):
  File "<stdin>", line 1, in <module>
AttributeError: 'Cat' object has no attribute 'name'
```

Nadajmy nazwę drugiemu obiektowi:

```
>>> a_cat.nemesis.name = "Bonifacy"
>>> a_cat.nemesis.name
'Bonifacy'
```

Nawet najprostszy obiekt, taki jak ten, może mieć wiele atrybutów. Zatem różne wartości można przechowywać za pomocą obiektu, a nie na przykład listy czy słownika.

Termin **atrybut** zazwyczaj oznacza atrybut obiektu. Istnieją również atrybuty klasy. Różnicę pomiędzy obydwojma pojęciami poznasz w podrozdziale „Atrybuty klas i obiektów”.

Metody

Metoda to funkcja zawarta w klasie lub obiekcie. Wygląda tak samo jak zwykła funkcja, ale można ją wykorzystywać w specjalny sposób opisany w podrozdziałach „Dostęp do atrybutów za pośrednictwem właściwości” i „Rodzaje metod”.

Inicjacja obiektu

Instancja obiektu jest najpierw tworzona za pomocą metody `__new__()`, ale to się dzieje w tle i zwykle nawet tego nie widzisz. Następnym krokiem jest **inicjalizacja**, obsługiwana przez `__init__()`:

```
>>> class Cat:
...     def __init__(self):
...         pass
```

Z tego rodzaju kodem będziesz się spotykał w definicjach rzeczywistych klas. Przyznaję, że nazwy `__init__()` i `self` wyglądają dziwnie. Pierwsza z nich oznacza specjalną metodę inicjującą obiekt utworzony na podstawie danej klasy¹. Argument `self` zawiera zaś odwołanie do bieżącego obiektu.

`self` musi być pierwszym argumentem metody `__init__()`. Choć nie jest to zarezerwowana nazwa, przyjęło się właśnie taką stosować. Jeżeli będziesz przestrzegał tej konwencji, inny programista (a być może nawet Ty sam) nie będzie musiał się domyślać, co oznacza ten argument.

Jednak nowa definicja klasy `Cat` też nie sprawia, że utworzony na jej podstawie obiekt cokolwiek robi. Trzecia próba polega na utworzeniu prostego obiektu, w którym jego atrybutowi jest przypisywana wartość. Tym razem metoda inicjująca obiekt zawiera argument `name`:

```
>>> class Cat():
...     def __init__(self, name):
...         self.name = name
...
>>>
```

Można więc utworzyć obiekt przez umieszczenie w argumencie ciągu znaków:

```
>>> furball = Cat('Filemon')
```

W powyższym wierszu kodu wykonywane są następujące operacje:

- wyszukanie definicji klasy `Cat`,
- utworzenie nowego obiektu (instancji),
- wywołanie metody `__init__()` z argumentem `self`, zawierającym nowo utworzony obiekt, oraz argumentem `name`, zawierającym ciąg znaków `'Filemon'`,
- przypisanie atrybutowi wartości argumentu `name`,
- zwrócenie nowego obiektu,
- zapisanie obiektu w zmiennej `furball`.

¹ Z podwójnymi znakami podkreślenia w nazwach będziesz się spotykał bardzo często.

Utworzony w ten sposób obiekt jest taki sam jak każdy inny. Można go użyć jako elementu listy, krotki, słownika lub zbioru, jak również umieszczać w argumentach funkcji i zwracanych przez nie wynikach.

Co się dzieje z wartością argumentu `name`? Jest zapisywana w atrybucie obiektu, którego wartość można odczytać wprost:

```
>>> print('Wartość argumentu:', furball.name)
'Wartość argumentu: Filemon'
```

Pamiętaj, że wewnątrz definicji klasy do atrybutu należy się odwoływać z użyciem składni `self.name`. Po utworzeniu obiektu i przypisaniu go zmiennej, na przykład `furball`, należy w tym celu stosować zapis `furball.name`.

Metody `__init__()` nie trzeba definiować w każdej klasie. Wykorzystuje się ją do wykonywania operacji niezbędnych do późniejszego odróżniania obiektów utworzonych na podstawie tej samej klasy. Metoda ta nie jest odpowiednikiem tzw. konstruktora klasy, stosowanego w innych językach. W Pythonie obiekt jest tworzony automatycznie, a metoda `__init__()` służy do *inicjowania* go.

Na podstawie jednej klasy można tworzyć wiele obiektów. Pamiętaj, że w Pythonie dane implementuje się jako obiekty, więc klasa również jest obiektem. W programie może jednak istnieć tylko jeden obiekt klasy. W naszym przypadku można zdefiniować tylko jedną klasę o nazwie `Cat`.

Dziedziczenie klas

Często podczas pisania kodu okazuje się, że istniejąca klasa wykonuje większość potrzebnych operacji, ale nie wszystkie. Co można wtedy zrobić?

Można zmodyfikować istniejącą klasę, ale w ten sposób bardziej się ją komplikuje, a ponadto można w ten sposób zakłócić jej dotychczasowe, poprawne działanie. Można również zdefiniować nową klasę, skopiować kod istniejącej klasy i scalić go z nowym. Oznaczałoby to jednak więcej kodu do utrzymywania. Poza tym, w miarę upływu czasu i wprowadzania kolejnych zmian, pomiędzy obiema częściami kodu, które powinny być takie same, mogłyby się zacząć pojawiać różnice.

Innym rozwiązaniem jest **odziedziczenie klasy**, czyli utworzenie nowej klasy *na podstawie* istniejącej, a następnie wprowadzenie w niej pewnych zmian i dodatków. Jest to dobry sposób na wykorzystanie istniejącego kodu. Dzięki dziedziczeniu można w nowej klasie wykorzystywać cały kod istniejącej klasy bez konieczności powielania go.

Obecnie przyjmuje się, że w większości sytuacji lepsza jest **kompozycja** niż dziedziczenie. Wkrótce powiem o tym więcej, ale i tak warto wiedzieć, jak działa dziedziczenie.

Dziedziczenie klasy nadrzędnej

W nowej klasie można utworzyć nowy kod lub zmienić istniejący. Wprowadzone zmiany mają priorytet w stosunku do istniejącej implementacji. Oryginalna klasa jest nazywana klasą **rodzicielską**, **bazową** lub **nadklasą**, a nowa klasa **potomną**, **pochodną** lub **podklasą**. Powyższe terminy są w programowaniu obiektowym stosowane zamiennie.

Odziedziczmy więc coś. W poniższym przykładzie zdefiniowana jest pusta klasa o nazwie `Car` oraz podklasa `Yugo`². Podklasę definiuje się podobnie jak nadklasę. Różnica polega jedynie na tym, że w definicji podklasy umieszcza się w nawiasach nazwę nadklasy (w tym przykładzie `class Yugo(Car)`):

```
>>> class Car():
...     pass
...
>>> class Yugo(Car):
...     pass
...
```

Za pomocą funkcji `issubclass()` można sprawdzić, czy dana klasa pochodzi od innej:

```
>>> issubclass(Yugo, Car)
True
```

Utwórzmy teraz obiekty na podstawie obu klas:

```
>>> give_me_a_car = Car()
>>> give_me_a_yugo = Yugo()
```

Klasa pochodna jest wyspecjalizowaną wersją klasy rodzicielskiej. Zmienna `give_me_a_yugo` zawiera instancję klasy `Yugo`, dziedziczącą cechy klasy `Car`. Zdefiniujmy teraz na nowo nasze klasy tak, aby coś robiły:

```
>>> class Car():
...     def exclaim(self):
...         print("Jestem klasą Car!")
...
>>> class Yugo(Car):
...     pass
...
```

Utwórzmy również obiekty na podstawie obu klas i wywołajmy metodę `exclaim()` każdego z nich:

```
>>> give_me_a_car = Car()
>>> give_me_a_yugo = Yugo()
>>> give_me_a_car.exclaim()
Jestem klasą Car!
>>> give_me_a_yugo.exclaim()
Jestem klasą Car!
```

² Niedrogi i niezbyt dobry samochód z lat 80.

Klasa Yugo, nie robiąc nic szczególnego, odziedziczyła po klasie Car metodę `exclaim()`. Dlatego „mówi”, że *jest* klasą Car (ogólnie prawdziwe, ale może wymagać specjalizacji), co może wprowadzać zamieszanie w identyfikacji obiektów. Sprawdźmy, co można z tym zrobić.

Dziedziczenie jest bardzo przydatną, ale często nadużywaną funkcjonalnością. Jak się okazuje, jej nadmierne stosowanie skutkuje uzyskaniem kodu, który trudno jest utrzymywać. Dlatego zalecane jest wykorzystywanie technik takich jak agregowanie i komponowanie klas, opisanych w dalszej części rozdziału, w podrozdziale „Agregowanie i komponowanie klas”.

Nadpisywanie metod

Jak już wiesz, nowa klasa dziedziczy wszystkie cechy klasy nadrzędnej. Teraz dowiesz się, jak zastępować, czyli nadpisywać, metody klasy nadrzędnej. Klasa Yugo powinna odróżniać się w jakiś sposób od klasy Car. Gdyby była taka sama, jaki byłby sens jej tworzenia? Zmienimy więc metodę `exclaim()` klasy Yugo:

```
>>> class Car():
...     def exclaim(self):
...         print("Jestem klasą Car!")
...
>>> class Yugo(Car):
...     def exclaim(self):
...         print("Jestem klasą Yugo dziedziczącą cechy klasy Car!")
...
```

Następnie utwórzmy dwa obiekty na podstawie obu klas:

```
>>> give_me_a_car = Car()
>>> give_me_a_yugo = Yugo()
```

Jak działają ich metody?

```
>>> give_me_a_car.exclaim()
Jestem klasą Car!
>>> give_me_a_yugo.exclaim()
Jestem klasą Yugo dziedziczącą cechy klasy Car!
```

W powyższym przykładzie została nadpisana metoda `exclaim()`. Nadpisywać można wszystkie metody, włącznie z `__init__()`. Poniżej przedstawiony jest inny przykład, w którym użyta jest klasa Person. Zdefiniujmy na jej podstawie dwie podklasy: MDPerson i JDPerson:

```
>>> class Person():
...     def __init__(self, name):
...         self.name = name
...
>>> class MDPerson(Person):
...     def __init__(self, name):
...         self.name = "Dr " + name
...
>>> class JDPerson(Person):
...     def __init__(self, name):
...         self.name = "Mec. " + name
...
```

W obu klasach metody inicjujące `__init__()` mają takie same argumenty jak analogiczna metoda klasy `Person`, ale w każdej z nich wartość argumentu `name` jest zapamiętywana w inny sposób:

```
>>> person = Person('Nowak')
>>> doctor = MDPerson('Nowak')
>>> lawyer = JDPerson('Nowak')
>>> print(person.name)
Nowak
>>> print(doctor.name)
Dr Nowak
>>> print(lawyer.name)
Mec. Nowak
```

Dodawanie metod

Klasa pochodna może *zawierać* metody, których nie ma klasa rodzicielska. Wróćmy do klas `Car` i `Yugo` i w tej drugiej zdefiniujmy metodę `need_a_push()`:

```
>>> class Car():
...     def exclaim(self):
...         print("Jestem klasą Car!")
...
>>> class Yugo(Car):
...     def exclaim(self):
...         print("Jestem klasą Yugo dziedziczącą cechy klasy Car!")
...     def need_a_push(self):
...         print("Potrzebna pomoc?")
... 
```

Utwórzmy obiekty na podstawie obu klas:

```
>>> give_me_a_car = Car()
>>> give_me_a_yugo = Yugo()
```

Można wywołać metodę `need_a_push()` klasy `Yugo`:

```
>>> give_me_a_yugo.need_a_push()
Potrzebna pomoc?
```

Nie można jednak tego zrobić w przypadku nadrzędnej klasy `Car`:

```
>>> give_me_a_car.need_a_push()
Traceback (most recent call last):
  File "<stdin>", line 1, in <module>
AttributeError: 'Car' object has no attribute 'need_a_push'
```

Klasa `Yugo` robi coś, czego klasa `Car` nie potrafi, zatem obie klasy różnią się od siebie.

Odwołanie do klasy nadrzędnej za pomocą metody `super()`

Wiesz już, jak w klasie potomnej można definiować nowe metody i nadpisywać metody klasy rodzicielskiej. Ale co robić, gdy trzeba wywołać metodę rodzicielską? Tu pojawia się funkcja `super()`. W poniższym przykładzie zdefiniowana jest nowa klasa `EmailPerson`, pochodna od klasy `Person`. Od swojej klasy rodzicielskiej różni się tym, że zawiera atrybut z adresem e-mail. Najpierw przyjrzymy się klasie `Person`:

```
>>> class Person():
...     def __init__(self, name):
...         self.name = name
... 
```

Zwróć uwagę, że metoda `__init__()` w klasie pochodnej ma dodatkowy argument `email`:

```
>>> class EmailPerson(Person):
...     def __init__(self, name, email):
...         super().__init__(name)
...         self.email = email
... 
```

Metoda `__init__()` zdefiniowana w klasie pochodnej zastępuje metodę o tej samej nazwie zdefiniowaną w klasie rodzicielskiej. Od tej chwili oryginalna metoda nie jest automatycznie wywoływana. Aby ją wywołać, trzeba to zrobić jawnie. Oto co się dzieje w kodzie:

- Funkcja `super()` odczytuje definicję klasy rodzicielskiej `Person`.
- Metoda `__init__()` wywołuje metodę o tej samej nazwie, zdefiniowaną w klasie `Person`. W jej argumentach umieszcza obiekt `self` i opcjonalne wartości. W tym przykładzie jedynym takim argumentem jest `name`.
- Nowy wiersz `self.email = email` odróżnia klasę `EmailPerson` od `Person`.

Idźmy dalej i utwórzmy obiekt:

```
>>> bob = EmailPerson('Robert Nowak', 'robert@adres.com')
```

Można odwoływać się zarówno do atrybutu `name`, jak i `email` obiektu:

```
>>> bob.name
'Robert Nowak'
>>> bob.email
'robert@adres.com'
```

Dlaczego nie zdefiniowaliśmy klasy pochodnej w następujący sposób?

```
>>> class EmailPerson(Person):
...     def __init__(self, name, email):
...         self.name = name
...         self.email = email
... 
```

Można było tak zrobić, ale przeczyłoby to idei dziedziczenia klas. Tutaj za pomocą funkcji `super()` wykorzystaliśmy kod klasy `Person`, ten sam, który byłby wykorzystany w przypadku utworzenia obiektu na podstawie tej klasy. Takie podejście ma jeszcze jedną zaletę: jeżeli w przyszłości zmieni się definicja klasy `Person`, za pomocą funkcji `super()` będzie można odwoływać się do zmodyfikowanych atrybutów i metod.

Dzięki funkcji `super()` klasa pochodna, która robi różne rzeczy po swojemu, może korzystać z funkcjonalności klasy rodzicielskiej (tak jak dziecko korzysta z pomocy rodzica).

Dziedziczenie wielu klas

Poznałeś przykłady klas, które nie miały klasy rodzicielskiej lub miały tylko jedną. W rzeczywistości można definiować klasy pochodne od wielu klas.

Jeżeli w klasie pochodnej znajduje się odwołanie do niezdefiniowanego atrybutu, przeszukiwane są wszystkie klasy rodzicielskie. Co się jednak stanie, gdy dany atrybut będzie zdefiniowany w kilku klasach rodzicielskich? Która z nich będzie miała priorytet?

W Pythonie, inaczej niż w naturze, gdzie zwycięża silniejszy gen niezależnie od tego, skąd pochodzi, ważna jest **kolejność dziedziczenia**. Każda klasa ma specjalną metodę `mro()`, która zwraca listę klas przeszukiwanych pod kątem wykorzystywanych metod i atrybutów. Atrybut o podobnej nazwie, `__mro__`, jest krotką zawierającą te same informacje. Pierwsza napotkana klasa, która zawiera żądany atrybut lub metodę, wygrywa.

W poniższym przykładzie zdefiniowana jest główna klasa `Animal`, dwie pochodne od niej klasy `Horse` i `Donkey` oraz dwie następne, pochodne od powyższych:

```
>>> class Animal:
...     def says(self):
...         return 'Klasa Animal'
...
>>> class Horse(Animal):
...     def says(self):
...         return 'Klasa Horse'
...
>>> class Donkey(Animal):
...     def says(self):
...         return 'Klasa Donkey'
...
>>> class Mule(Donkey, Horse):
...     pass
...
>>> class Hinny(Horse, Donkey):
...     pass
...
```

W przypadku odwołania się do metody lub atrybutu wewnątrz obiektu utworzonego na podstawie klasy `Mule`, przeszukiwane są obiekty i klasy w następującej kolejności:

1. Sam obiekt (pochodzący od klasy `Mule`).
2. Klasa, na podstawie której został utworzony obiekt (`Mule`).
3. Pierwsza klasa rodzicielska (`Donkey`).
4. Druga klasa rodzicielska (`Horse`).
5. Następna w hierarchii klasa rodzicielska (`Animal`).

Poniższe wyniki, uzyskane dla klas `Mule` i `Hinny`, różnią się kolejnością przeszukiwania klas `Horse` i `Donkey`:

```
>>> Mule.mro()
[<class '__main__.Mule'>, <class '__main__.Donkey'>,
<class '__main__.Horse'>, <class '__main__.Animal'>,
<class 'object'>]
>>> Hinny.mro()
[<class '__main__.Hinny'>, <class '__main__.Horse'>,
<class '__main__.Donkey'>, <class '__main__.Animal'>,
class 'object'>]
```

Co zatem wyświetli każdy z obiektów?

```
>>> mule = Mule()
>>> hinny = Hinny()
>>> mule.says()
'Klasa Donkey'
>>> hinny.says()
'Klasa Horse'
```

Napis jest wyświetlany przez tę klasę rodzicielską, która jest umieszczona jako pierwsza w definicji klasy pochodnej.

Gdyby klasy Horse i Donkey nie miały metod `says()`, zostałaby wywołana metoda klasy `Animal` (znajdującej się najwyżej w hierarchii) wyświetlająca napis `'Klasa Animal'`.

Domieszki

W definicji klasy można umieszczać dodatkową, pomocniczą klasę rodzicielską, która nie ma takich samych metod jak inne klasy rodzicielskie. Dzięki temu unika się opisanych w poprzednim podrozdziale niejednoznaczności w wywoływaniu metod klas rodzicielskich.

Tego rodzaju klasy są nazywane **domieszkami** (ang. *mixin*). Wykorzystuje się je do wykonywania pobocznych operacji, na przykład zapisywania informacji w dziennikach. Poniżej pokazana jest domieszka wyświetlająca w czytelny sposób atrybuty obiektu:

```
>>> class PrettyMixin():
...     def dump(self):
...         import pprint
...         pprint.pprint(vars(self))
...
>>> class Thing(PrettyMixin):
...     pass
...
>>> t = Thing()
>>> t.name = "rzecz"
>>> t.feature = "niezwykła"
>>> t.age = "100"
>>> t.dump()
{'age': '100', 'feature': 'niezwykła', 'name': 'rzecz'}
```

Argument self

Jedną z krytykowanych cech Pythona (oprócz wcięć w kodzie) jest konieczność definiowania w metodach instancji (szczególnego rodzaju metodach, które poznałeś w opisanych przykładach) pierwszego argumentu o nazwie `self`, wykorzystywanego do odwoływania się do odpowiednich metod i atrybutów. W następnym przykładzie pokażę, jak są wywoływane metody obiektu i co się w tym czasie dzieje w tle programu.

Pamiętasz klasę `Car`? Wywołajmy ponownie jej metodę `exclaim()`:

```
>>> a_car = Car()
>>> a_car.exclaim()
Jestem klasą Car!
```

Oto co się dzieje w tle programu:

- Wyszukiwana jest klasa (Car), na podstawie której został utworzony obiekt `a_car`.
- Obiekt `a_car` jest umieszczany w argumencie `self` metody `exclaim()` zdefiniowanej w klasie Car.

Dla zabawy możesz wywołać metodę w poniższy sposób i uzyskać ten sam efekt co poprzednio (z użyciem zapisu `a_car.exclaim()`):

```
>>> Car.exclaim(a_car)
Jestem klasą Car!
```

W praktyce jednak nie ma powodu, aby stosować powyższą, bardziej złożoną składnię.

Dostęp do atrybutów

W Pythonie wszystkie atrybuty i metody są publiczne (widoczne poza obiektem) i oczekuje się od nich odpowiedzialnego zachowania (tzw. **zasada świadomych dorosłych**). Porównajmy bezpośrednie odwoływanie się do nich z kilkoma innymi technikami.

Dostęp bezpośredni

Jak już wiesz, do atrybutów można odwoływać się bezpośrednio:

```
>>> class Duck:
...     def __init__(self, input_name):
...         self.name = input_name
...
>>> fowl = Duck('Donald')
>>> fowl.name
'Donald'
```

Jeśli jednak atrybut jest widoczny i niechroniony, każdy może go zmienić:

```
>>> fowl.name = 'Dziwaczka'
>>> fowl.name
'Dziwaczka'
```

W następnych dwóch podrozdziałach pokażę, jak można zapewnić atrybutom prywatność i uchronić je przed niepożądanymi zmianami.

Gettery i settery

W niektórych obiektowych językach programowania istnieją atrybuty prywatne, do których nie można odwoływać się bezpośredniego z zewnątrz. Aby można było odczytywać i przypisywać im wartości, programista musi zdefiniować specjalne metody: **gettery** i **settery**.

W Pythonie nie ma atrybutów prywatnych, ale można definiować gettery i settery, które ukrywają rzeczywiste nazwy atrybutów i w jakimś stopniu zapewniają im prywatność. (Jeszcze lepszym rozwiązaniem jest stosowanie *właściwości*, opisanych w następnym podrozdziale).

W poniższym przykładzie zdefiniowana jest klasa Duck, zawierająca pojedynczy, statyczny atrybut `hidden_name`. Ponieważ nie chcemy, aby inni programiści odwoływali się do tego atrybutu bezpośrednio, zdefiniujemy dwie metody: gettera `get_name()` i settera `set_name()`. Obie będą wywoływane za pośrednictwem właściwości o nazwie `name`. Ponadto obie metody zawierają funkcję `print()`, informującą, że metoda została wywołana:

```
>>> class Duck():
...     def __init__(self, input_name):
...         self.hidden_name = input_name
...     def get_name(self):
...         print('Wywołany getter')
...         return self.hidden_name
...     def set_name(self, input_name):
...         print('Wywołany setter')
...         self.hidden_name = input_name
>>> don = Duck('Donald')
>>> don.get_name()
Wywołany getter
'Donald'
>>> don.set_name('Dziwaczka')
Wywołany setter
>>> don.get_name()
Wywołany getter
'Dziwaczka'
```

Dostęp do atrybutów za pośrednictwem właściwości

W Pythonie prywatność atrybutom zapewnia się za pomocą właściwości. W tym przykładzie można to zrobić na dwa sposoby. Pierwszy polega na umieszczeniu na końcu definicji klasy Duck wiersza `nazwa = property(get_name, set_name)`:

```
>>> class Duck():
>>>     def __init__(self, input_name):
>>>         self.hidden_name = input_name
>>>     def get_name(self):
>>>         print('Wywołany getter')
>>>         return self.hidden_name
>>>     def set_name(self, input_name):
>>>         print('Wywołany setter')
>>>         self.hidden_name = input_name
>>>     name = property(get_name, set_name)
```

Getter i setter można wywoływać w zwykły sposób:

```
>>> don = Duck('Donald')
>>> don.get_name()
Wywołany getter
'Donald'
>>> don.set_name('Dziwaczka')
Wywołany setter
>>> don.get_name()
Wywołany getter
'Dziwaczka'
```

Jednak teraz do ukrytego argumentu można się dodatkowo odwoływać za pomocą właściwości `name`:

```
>>> don = Duck('Donald')
>>> don.name
Wywołany getter
'Donald'
>>> don.name = 'Dziwaczka'
Wywołany setter
>>> don.name
Wywołany getter
'Dziwaczka'
```

Drugi sposób polega na zamianie nazw `get_name` i `set_name` na `name` i zastosowaniu następujących dekoratorów:

- `@property` przed nazwą *gettera*,
- `@name.setter` przed nazwą *setter*.

Nowy kod wygląda jak niżej:

```
>>> class Duck():
...     def __init__(self, input_name):
...         self.hidden_name = input_name
...     @property
...     def name(self):
...         print('Wywołany getter')
...         return self.hidden_name
...     @name.setter
...     def name(self, input_name):
...         print('Wywołany setter')
...         self.hidden_name = input_name
```

Do właściwości `name` można odwoływać się tak samo jak do atrybutu:

```
>>> fowl = Duck('Donald')
>>> fowl.name
Wywołany getter
'Donald'
>>> fowl.name = 'Dziwaczka'
Wywołany setter
>>> fowl.name
Wywołany getter
'Dziwaczka'
```


Jeżeli inny programista domyśli się, że w powyższym przykładzie użyte jest odwołanie do atrybutu `hidden_name`, będzie mógł odczytywać i zapisywać w nim wartości bezpośrednio, z użyciem składni `fowl.hidden_name`. W podrozdziale „Prywatność dzięki modyfikacji nazwy” poznasz specjalny sposób ukrywania nazw atrybutów w Pythonie.

Właściwości zwracające wyliczane wartości

W poprzednich przykładach odwoływaliśmy się za pomocą właściwości `name` do pojedynczego atrybutu (`hidden_name`) w obiekcie.

Jednak właściwość może również zwracać **wyliczaną wartość**. Zdefiniujmy klasę `Circle` z atrybutem `radius` i wyliczaną właściwością `diameter`:

```
>>> class Circle():
...     def __init__(self, radius):
...         self.radius = radius
...     @property
...     def diameter(self):
...         return 2 * self.radius
... 
```

Na podstawie tej klasy utworzymy obiekt z początkową wartością atrybutu `radius`:

```
>>> c = Circle(5)
>>> c.radius
5
```

Do właściwości `diameter` można odwoływać się tak samo jak do atrybutu `radius`:

```
>>> c.diameter
10
```

Teraz będzie najciekawsza część: w każdej chwili można zmienić wartość atrybutu `radius`, a właściwość `diameter` będzie wyliczana na podstawie aktualnej wartości tego atrybutu:

```
>>> c.radius = 7
>>> c.diameter
14
```

Jeżeli nie zostanie zdefiniowany setter dla atrybutu, nie będzie można spoza klasy przypisywać mu wartości. W ten sposób definiuje się atrybuty tylko do odczytu:

```
>>> c.diameter = 20
Traceback (most recent call last):
  File "<stdin>", line 1, in <module>
AttributeError: can't set attribute
```

Inna zaleta odwoływania się do właściwości zamiast bezpośrednio do atrybutów polega na tym, że w przypadku zmiany definicji atrybutu trzeba jedynie dostosować kod wewnątrz klasy, bez konieczności modyfikowania wszystkich odwołań w zewnętrznym kodzie.

Prywatność dzięki modyfikacji nazwy

W opisanym wcześniej przykładzie z klasą `Duck` odwoływaliśmy się do nie całkiem ukrytego atrybutu `hidden_name`. W Pythonie przyjęta została konwencja nazewnictwa atrybutów, które nie powinny być widoczne poza definicją klasy. Zgodnie z tą konwencją nazwa atrybutu powinna rozpoczynać się od podwójnego znaku podkreślenia (`__`).

Zmieńmy teraz nazwę atrybutu `hidden_name` na `__name`, jak w poniższym przykładzie:

```
>>> class Duck():
...     def __init__(self, input_name):
...         self.__name = input_name
...     @property
...     def name(self):
...         print('Wywołany getter')
```

```

...         return self.__name
...         @name.setter
...         def name(self, input_name):
...             print('Wywołany setter')
...             self.__name = input_name
...

```

Poświęćmy chwilę na sprawdzenie, czy wszystko działa poprawnie:

```

>>> fowl = Duck('Donald')
>>> fowl.name
Wywołany getter
'Donald'
>>> fowl.name = 'Dziwaczka'
Wywołany setter
>>> fowl.name
Wywołany getter
'Dziwaczka'

```

Jest dobrze. Tym bardziej że nie można odwoływać się do atrybutu `__name`:

```

>>> fowl.__name
Traceback (most recent call last):
  File "<stdin>", line 1, in <module>
AttributeError: 'Duck' object has no attribute '__name'

```

Opisana konwencja nazewnicza nie zapewnia atrybutom pełnej prywatności. Sprawia jedynie, że ich nazwy są nietypowe i jest raczej mało prawdopodobne, aby ujawniły się w zewnętrznym kodzie. Jeżeli chcesz się o tym przekonać, wpisz poniższy wiersz:

```

>>> fowl._Duck__name
'Donald'

```

Zwróć uwagę, że nie pojawił się napis `Wywołany getter`. Choć atrybuty nie są w ten sposób skutecznie chronione, ich nietypowe nazwy zmniejszają prawdopodobieństwo przypadkowego lub zamierzonego bezpośredniego odwołania się do nich.

Atrybuty klas i obiektów

Atrybut, któremu w definicji klasy zostanie przypisana wartość, jest dziedziczony przez obiekty utworzone na podstawie tej klasy:

```

>>> class Fruit:
...     color = 'czerwony'
...
>>> blueberry = Fruit()
>>> Fruit.color
'czerwony'
>>> blueberry.color
'czerwony'

```

Jednak zmiana wartości atrybutu w obiekcie nie jest odzwierciedlana w klasie:

```

>>> blueberry.color = 'niebieski'
>>> blueberry.color
'blue'

```

```
>>> Fruit.color  
'czerwony'
```

Jeżeli wartość atrybutu w klasie zostanie zmieniona, nie wpłynie to na istniejące obiekty:

```
>>> Fruit.color = 'żółty'  
>>> Fruit.color  
'żółty'  
>>> blueberry.color  
'niebieski'
```

Za to wpłynie na nowe:

```
>>> new_fruit = Fruit()  
>>> new_fruit.color  
'żółty'
```

Rodzaje metod

Niektóre metody są częściami klasy, inne częściami obiektów utworzonych na podstawie danej klasy, a jeszcze inne nie należą do żadnej z tych dwóch kategorii. Poniżej przedstawione jest krótkie podsumowanie:

- Jeżeli metoda nie jest opatrzona żadnym dekoratorem, jest **metodą instancji**. Jej pierwszym argumentem jest `self`, w którym umieszczane jest odwołanie do obiektu.
- Jeżeli metoda jest opatrzona dekoratorem `@classmethod`, jest **metodą klasy**. Jej pierwszym argumentem jest `cls` (nazwa może być dowolna, byle tylko nie była zastrzeżona), w którym umieszczane jest odwołanie do klasy.
- Jeżeli metoda jest opatrzona dekoratorem `@staticmethod`, jest **metodą statyczną**. Jej pierwszym argumentem nie może być klasa ani obiekt.

W kolejnych podrozdziałach opisane są dokładniej poszczególne rodzaje metod.

Metody instancji

Jeżeli pierwszym argumentem metody zawartej w definicji klasy jest `self`, oznacza to, że jest to **metoda instancji**. W tym argumentcie jest umieszczane odwołanie do obiektu, do którego ta metoda należy. Tego rodzaju metody tworzy się podczas definiowania klasy najczęściej. Zostały one również wykorzystane w opisanych wcześniej przykładach.

Metody klasy

Drugi rodzaj metod dotyczy klasy jako całości. Wszelkie zmiany wprowadzane w klasie są odzwierciedlane w tworzonych na jej podstawie obiektach. **Metodę klasy** definiuje się przez poprzedzenie jej nazwy dekoratorem `@classmethod`. Jej pierwszym argumentem jest klasa. Zgodnie z przyjętą konwencją argument ten ma nazwę `cls` (nie może to być słowo `class`, ponieważ jest ono zarezerwowane). Zdefiniujmy klasę `A` zawierającą metodę, która będzie zwracać liczbę obiektów utworzonych na podstawie tej klasy:

```
>>> class A():
...     count = 0
...     def __init__(self):
...         A.count += 1
...     def exclaim(self):
...         print("Jestem klasą A!")
...     @classmethod
...     def kids(cls):
...         print("Liczba obiektów:", cls.count)
...
>>>
>>> easy_a = A()
>>> breezy_a = A()
>>> wheezy_a = A()
>>> A.kids()
Liczba obiektów: 3
```

Zwróć uwagę, że w metodzie `__init__()` zostało użyte odwołanie do atrybutu klasy `A.count`, a nie `self.count`, który jest atrybutem obiektu. W metodzie `kids()` jest natomiast użyty atrybut `cls.count`, ale równie dobrze może to być `A.count`.

Metody statyczne

Metody trzeciego typu zdefiniowane w klasie nie wpływają ani na nią samą, ani na jej obiekty. Definiuje się je dla wygody, aby nie płały się w kodzie jako samodzielne funkcje. Nazwę **metody statycznej** poprzedza się dekoratorem `@staticmethod`. Jej pierwszym argumentem nie może być `self` ani `cls`. Poniżej przedstawiony jest przykład:

```
>>> class CoyoteWeapon():
...     @staticmethod
...     def commercial():
...         print('Broń CoyoteWeapon dostarcza firma Acme')
...
>>>
>>> CoyoteWeapon.commercial()
Broń CoyoteWeapon dostarcza firma Acme
```

Zwróć uwagę, że w celu odwołania się do metody nie został na podstawie klasy `CoyoteWeapon` utworzony obiekt.

Kacze typowanie

Implementacja *polimorfizmu* w Pythonie jest dość luźna. Polega na wywoływaniu metod o takich samych nazwach i argumentach niezależnie od tego, w jakich klasach zostały zdefiniowane.

Zdefiniujmy klasę `Quote` i dwie klasy pochodne. Niech każda z nich wykorzystuje tę samą metodę inicjującą `__init__()`. Dodatkowo zdefiniujmy dwie metody:

- `who()` — zwracającą wartość atrybutu `person`,
- `says()` — zwracającą wartość atrybutu `words` z dopisanym znakiem interpunkcyjnym.

Poniżej przedstawiony jest kod tych klas:

```
>>> class Quote():
...     def __init__(self, person, words):
...         self.person = person
...         self.words = words
...     def who(self):
...         return self.person
...     def says(self):
...         return self.words + '.'
...
>>> class QuestionQuote(Quote):
...     def says(self):
...         return self.words + '?'
...
>>> class ExclamationQuote(Quote):
...     def says(self):
...         return self.words + '!'
...
>>>
```

Ponieważ nie trzeba zmieniać sposobu inicjowania klas `QuestionQuote` i `ExclamationQuote`, nie została w nich nadpisana metoda `__init__()`. W efekcie obie klasy automatycznie wywołują metodę `__init__()` klasy rodzicielskiej `Quote`, przypisując wartości atrybutom `person` i `words`. Dzięki temu można odwoływać się do atrybutu `self.words` w obiektach utworzonych na podstawie klas `QuestionQuote` i `ExclamationQuote`.

Teraz utwórzmy obiekty:

```
>>> hunter = Quote('Elmer Fudd', 'poluję na króliki')
>>> print(hunter.who(), 'mówi:', hunter.says())
Elmer Fudd mówi: poluję na króliki.

>>> hunted1 = QuestionQuote('Królik Bugs', 'o co chodzi')
>>> print(hunted1.who(), 'mówi:', hunted1.says())
Królik Bugs mówi: o co chodzi?

>>> hunted2 = ExclamationQuote('Kaczor Donald', 'to jest sezon na króliki')
>>> print(hunted2.who(), 'mówi:', hunted2.says())
Kaczor Donald mówi: to jest sezon na króliki!
```

Każda z trzech wersji metody `says()` działa inaczej. Jest to polimorfizm, typowy dla języków obiektowych. Python w tej kwestii idzie dalej i umożliwia odwoływanie się do metod `who()` i `says()` we *wszystkich* obiektach, w których te metody są. Zdefiniujmy klasę `BabblingBrook`, która w żaden sposób nie będzie powiązana z klasami `QuestionQuote` i `ExclamationQuote`:

```
>>> class BabblingBrook():
...     def who(self):
...         return 'Brook'
...     def says(self):
...         return 'cześć!'
...
>>> brook = BabblingBrook()
```

Wywołajmy teraz metody `who()` i `says()` należące od różnych obiektów, z których jeden, `brook`, jest całkowicie niezależny od pozostałych:

```
>>> def who_says(obj):
...     print(obj.who(), 'mówi:', obj.says())
...
>>> who_says(hunter)
Elmer Fudd mówi: poluję na króliki.
>>> who_says(hunted1)
Królik Bugs mówi: o co chodzi?
>>> who_says(hunted2)
Kaczor Donald mówi: to jest sezon na króliki!
>>> who_says(brook)
Brook mówi: cześć!
```

Tego rodzaju działanie jest nazywane **kaczym typowaniem**, zgodnie z ludową mądrością:

Jeżeli coś wygląda jak kaczka, chodzi jak kaczka i kwacze jak kaczka, to znaczy, że jest to kaczka.

Przecież ludowych mądrości się nie kwestionuje, prawda?

Magiczne metody

Potrafisz już tworzyć i stosować proste obiekty. To, czego nauczysz się w tym podrozdziale, może Cię mile zaskoczyć.

Wpisując na przykład instrukcję `a = 3 + 8`, możesz się zastanawiać, skąd obiekty zawierające liczby 3 i 8 „wiedzą”, jak interpretować znak dodawania. Z kolei skąd wiadomo, że w zapisie `name = 'Kaczor' + ' ' + 'Donald'` ten sam symbol oznacza łączenie ciągów znaków? I skąd zmienna `name` „wie”, w jaki sposób użyć znaku równości w celu uzyskania wyniku? Wszystko dzieje się za sprawą **specjalnych**, czy też, mówiąc bardziej tajemniczo, **magicznych metod**.

Nazwy tych metod rozpoczynają się od podwójnego znaku podkreślenia (`__`). Dlaczego stosowana jest taka konwencja? Ponieważ dzięki niej jest mało prawdopodobne, aby programista tak samo nazwał swoje metody. Jedną z takich metod już poznałeś: jest to `__init__()`, która inicjuje nowo utworzony obiekt z wykorzystaniem wartości podanych w argumentach. Wiesz również (patrz podrozdział „Prywatność dzięki modyfikacji nazwy”), dlaczego za pomocą znaków podkreślenia modyfikuje się nazwy atrybutów i metod.

Załóżmy, że mamy prostą klasę `Word` i potrzebna jest metoda `equals()` porównująca dwa słowa bez uwzględniania wielkości liter, tj. taka, która słowa `'cześć'` i `'CZEŚĆ'` traktuje tak samo.

Poniższy przykład przedstawia pierwszą wersję takiej klasy, zawierającą wywoływaną w zwykły sposób metodę `equals()`. Atrybut `self.text` zawiera ciąg znaków przypisany obiektowi utworzonemu na podstawie klasy `Word`, a metoda `equals()` porównuje ten ciąg z innym, zawartym w obiekcie utworzonym na podstawie tej samej klasy:

```
>>> class Word():
...     def __init__(self, text):
...         self.text = text
...
...     def equals(self, word2):
...         return self.text.lower() == word2.text.lower()
...
... 
```

Utwórzmy teraz trzy obiekty zawierające trzy różne ciągi znaków:

```
>>> first = Word('cześć')
>>> second = Word('CZEŚĆ')
>>> third = Word('witaj')
```

Ciągi 'cześć' i 'CZEŚĆ' po zamianie znaków na małe litery są takie same:

```
>>> first.equals(second)
True
```

Natomiast ciąg 'witaj' nie jest tym samym, co 'cześć':

```
>>> first.equals(third)
False
```

Metoda `equals()` zamienia wszystkie znaki obu ciągów na małe litery i porównuje je. Wygodniej byłoby jednak użyć operatora `==`, używanego do porównywania wbudowanych typów danych. Zróbmy więc coś. Nadajmy metodzie nową, specjalną nazwę `__eq__()` (za chwilę dowiesz się, dlaczego właśnie taką):

```
>>> class Word():
...     def __init__(self, text):
...         self.text = text
...     def __eq__(self, word2):
...         return self.text.lower() == word2.text.lower()
... 
```

Sprawdźmy, czy to działa:

```
>>> first = Word('cześć')
>>> second = Word('CZEŚĆ')
>>> third = Word('witaj')
>>> first == second
True
>>> first == third
False
```

Magia! Wystarczyło użyć metody o specjalnej nazwie `__eq__()`. Tabele 11.1 i 11.2 zawierają nazwy najczęściej stosowanych magicznych metod.

Tabela 11.1. Magiczne metody porównujące

Metoda	Opis
<code>__eq__(self, other)</code>	<code>self == other</code>
<code>__ne__(self, other)</code>	<code>self != other</code>
<code>__lt__(self, other)</code>	<code>self < other</code>
<code>__gt__(self, other)</code>	<code>self > other</code>
<code>__le__(self, other)</code>	<code>self <= other</code>
<code>__ge__(self, other)</code>	<code>self >= other</code>

Tabela 11.2. Magiczne metody wykonujące operacje arytmetyczne

Metoda	Opis
<code>__add__(self, other)</code>	<code>self + other</code>
<code>__sub__(self, other)</code>	<code>self - other</code>
<code>__mul__(self, other)</code>	<code>self * other</code>
<code>__floordiv__(self, other)</code>	<code>self // other</code>
<code>__truediv__(self, other)</code>	<code>self / other</code>
<code>__mod__(self, other)</code>	<code>self % other</code>
<code>__pow__(self, other)</code>	<code>self ** other</code>

Operatory arytmetyczne, takie jak `+` (magiczna metoda `__add__()`) oraz `-` (metoda `__sub__()`), można stosować nie tylko z liczbami. Na przykład znak `+` służy do łączenia ciągów znaków, a `*` do ich powielania. Specjalnych metod jest znacznie więcej. Są one opisane na stronie <https://docs.python.org/pl/3.13/reference/datamodel.html#special-method-names>. Tabela 11.3 zawiera najczęściej stosowane.

Tabela 11.3. Kilka różnych magicznych metod

Metoda	Opis
<code>__str__(self)</code>	<code>str(self)</code>
<code>__repr__(self)</code>	<code>repr(self)</code>
<code>__len__(self)</code>	<code>len(self)</code>

Jedną z najczęściej implementowanych metod obok `__init__()` jest `__str__()`. Metoda ta jest wykorzystywana do wyświetlania informacji o obiekcie za pomocą funkcji `print()`, `str()` oraz funkcji formatujących, opisanych w rozdziale 5. Metodę `__repr__()` wykorzystuje zaś interaktywny interpreter do wyświetlania wartości. Jeżeli nie zdefiniuje się metody `__str__()` ani `__repr__()`, zostanie wyświetlony domyślny ciąg opisujący dany obiekt:

```
>>> first = Word('cześć')
>>> first
<__main__.Word object at 0x1006ba3d0>
>>> print(first)
<__main__.Word object at 0x1006ba3d0>
```

Zdefiniujmy więc metody `__str__()` i `__repr__()`, aby wyświetlać bardziej przydatne informacje o klasie `Word`:

```
>>> class Word():
...     def __init__(self, text):
...         self.text = text
...     def __eq__(self, word2):
...         return self.text.lower() == word2.text.lower()
...     def __str__(self):
...         return self.text
...     def __repr__(self):
...         return 'Word("' + self.text + '")'
```

```
>>> first = Word('cześć')
>>> first          # Wywoływana metoda __repr__()
Word("cześć")
>>> print(first)   # Wywoływana metoda __str__()
cześć
```

Gdy będziesz tworzyć własne klasy, możliwe, że będziesz chciał pisać takie metody. W podrzdziale „Klasy danych” dowiesz się, czy trzeba je pisać samodzielnie. Więcej informacji na temat specjalnych metod znajdziesz w oficjalnej dokumentacji języka Python na stronie <https://docs.python.org/pl/3.13/reference/datamodel.html#special-method-names>.

Agregowanie i komponowanie klas

Dziedziczenie klas jest przydatną techniką, gdy klasa pochodna musi w większości sytuacji działać tak jak jej klasa rodzicielska. Zazwyczaj w takich przypadkach tworzy się rozbudowane struktury dziedziczenia, ale przez to klasy pochodne są ściśle powiązane ze szczegółami klasy rodzicielskiej.

Czasami bardziej uzasadnione jest **agregowanie i komponowanie** klas. Na czym polega różnica pomiędzy obiema technikami? Komponowanie opiera się na założeniu, że dana rzecz jest częścią innej rzeczy. Kaczka jest ptakiem (dziedziczenie) i ma ogon (komponowanie). Ogon nie jest kaczka, tylko jej częścią. W poniższym przykładzie tworzone są obiekty `a_bill` i `a_tail`, przekazywane następnie nowemu obiektowi `duck`:

```
>>> class Bill():
...     def __init__(self, description):
...         self.description = description
...
>>> class Tail():
...     def __init__(self, length):
...         self.length = length
...
>>> class Duck():
...     def __init__(self, bill, tail):
...         self.bill = bill
...         self.tail = tail
...     def about(self):
...         print('Kaczka ma', self.bill.description,
...               'dziób i', self.tail.length, 'ogon')
...
>>> a_tail = Tail('długi')
>>> a_bill = Bill('żółty')
>>> duck = Duck(a_bill, a_tail)
>>> duck.about()
Kaczka ma żółty dziób i długi ogon
```

Agregacja klas wyraża relacje między nimi, ale jest dość luźna. Jedna klasa wykorzystuje drugą, ale obie istnieją niezależnie od siebie.

Kiedy stosować obiekty, a kiedy inne struktury?

Poniżej znajduje się kilka wskazówek ułatwiających podejmowanie decyzji, czy kod i dane należy umieścić w klasie, module (opisanym w rozdziale 12.) czy w innej strukturze:

- Obiekty są najbardziej przydatne wtedy, gdy potrzebnych jest kilka podobnie działających instancji (odpowiedzialne są za to metody), ale różniących się wewnętrznymi stanami (wartościami atrybutów).
- Klasy, w odróżnieniu od modułów, podlegają dziedziczeniu.
- Jeżeli potrzebny jest tylko jeden egzemplarz czegoś, najlepiej użyć modułu. Niezależnie od tego, ile razy w kodzie pojawia się odwołanie do modułu, ładowany jest on tylko raz (do programistów Java i C++: moduł w Pythonie jest odpowiednikiem *singletonu*).
- Innym, opartym na klasie, sposobem na uzyskanie jednego, spójnego działania jest **wzorzec Borg** (jego nazwa wzięła się od obcych z serialu *Star Trek: Następne pokolenie*).
- Jeżeli w argumentach różnych funkcji trzeba umieszczać kilka wartości, warto je zebrać w klasę. Na przykład do opisanie kolorowego obrazu można użyć słownika z kluczami `size` i `color`. Dla poszczególnych obrazów można tworzyć osobne słowniki i umieszczać je w argumentach funkcji `scale()` oraz `transform()`. Jednak takie podejście sprawi, że w kodzie w miarę tworzenia kolejnych kluczy i funkcji pojawi się bałagan. Lepszym sposobem jest zdefiniowanie klasy `Image` zawierającej atrybuty `size` i `color` oraz metody `scale()` i `transform()`. Dzięki temu wszystkie dane i metody związane z kolorowym obrazem będą się znajdowały w jednym miejscu.
- W celu rozwiązania problemu należy stosować najprostsze struktury. Słownik, lista czy krotka są prostsze, mniejsze i szybsze niż moduły, które z kolei są prostsze niż klasy.

Rada twórcy Pythona:

Unikaj tworzenia nadmiernie zaawansowanych struktur. Krotki (również nazwane) są lepsze niż obiekty. Stosuj proste pola zamiast getterów i setterów. Twoimi sprzymierzeńcami są wbudowane typy danych. Jak najczęściej używaj liczb, ciągów znaków, krotek, list, zbiorów i słowników. Korzystaj z bibliotek kolekcji, szczególnie deque.

— Guido van Rossum

- Stosuj nową, alternatywną strukturę zwaną **klasą danych**, opisaną w podrozdziale „Klasy danych”.

Nazwane krotki

W tym miejscu warto przedstawić nazwaną krotkę, o której wspomina Guido. Jest to klasa pochodna od krotki. Do umieszczonych w niej wartości można odwoływać się zarówno za pomocą nazw (z użyciem sufiksu `.nazwa`), jak i pozycji (z użyciem zapisu `[indeks]`).

Przekształćmy klasę Duck z poprzedniego przykładu w nazwaną krotkę, w której `bill` i `tail` będą zwykłymi ciągami znaków. Użyjemy do tego celu funkcji `namedtuple()`, która ma dwa argumenty:

- nazwę,
- ciąg znaków zawierający nazwy pól oddzielone spacjami.

Nazwane krotki nie są domyślnie dostępne. Aby móc ich używać, należy załadować odpowiedni moduł, jak w pierwszym wierszu poniższego przykładu:

```
>>> from collections import namedtuple
>>> Duck = namedtuple('Duck', 'bill tail')
>>> duck = Duck('żółty', 'długi')
>>> duck
Duck(bill='żółty', tail='długi')
>>> duck.bill
'żółty'
>>> duck.tail
'długi'
```

Nazwaną krotkę można również utworzyć za pomocą słownika:

```
>>> parts = {'bill': 'żółty', 'tail': 'długi'}
>>> duck2 = Duck(**parts)
>>> duck2
Duck(bill='żółty', tail='długi')
```

Zwróć uwagę na użyty w powyższym kodzie argument `**pars`. Jest to argument nazwany. Klucze i wartości są wyodrębniane ze słownika `pars` i umieszczane w argumentach klasy `Duck`. Uzyskany wynik jest taki sam jak w przypadku następującego kodu:

```
>>> duck2 = Duck(bill = 'żółty', tail = 'długi')
```

Nazwana krotka jest niemutowalna, ale można zamieniać jej pola i tworzyć w ten sposób inne nazwane krotki:

```
>>> duck3 = duck2._replace(tail='imponujący', bill='szeroki')
>>> duck3
Duck(bill='szeroki', tail='imponujący')
```

Można również utworzyć zmienną `duck` zawierającą słownik:

```
>>> duck_dict = {'bill': 'żółty', 'tail': 'długi'}
>>> duck_dict
{'tail': 'długi', 'bill': 'żółty'}
```

Do słownika można dodawać pola:

```
>>> duck_dict['color'] = 'zielony'
>>> duck_dict
{'color': 'zielony', 'tail': 'długi', 'bill': 'żółty'}
```

Nie można jednak tak robić w przypadku krotki:

```
>>> duck.color = 'zielony'
Traceback (most recent call last):
  File "<stdin>", line 1, in <module>
AttributeError: 'Duck' object has no attribute 'color'
```

Podsumowując, nazwana krotka ma następujące zalety i wady:

- Wyglądem i działaniem przypomina niemutowalny obiekt.
- Zajmuje mniej miejsca w pamięci niż obiekt i jest od niego szybsza.
- Do jej atrybutów można się odwoływać z użyciem zapisu z kropką lub nawiasów klamrowych, jak w słowniku.
- Można ją stosować jako klucz w słowniku.

Klasy danych

Często programiści tworzą obiekty tylko w celu przechowywania danych w atrybutach, a nie przetwarzania ich za pomocą metod. Wiesz już, że nazwane krotki można stosować do gromadzenia danych. W wersji Python 3.7 pojawiły się dodatkowo klasy danych.

W poniższym przykładzie tworzony jest zwykły obiekt, zawierający jedynie atrybut `name`:

```
>>> class TeenyClass():
...     def __init__(self, name):
...         self.name = name
...
>>> teeny = TeenyClass('imię')
>>> teeny.name
'imię'
```

Ten sam efekt można osiągnąć w nieco inny sposób za pomocą klasy danych:

```
>>> from dataclasses import dataclass
>>> @dataclass
...     class TeenyDataClass:
...         name: str
...
>>> teeny = TeenyDataClass('imię')
>>> teeny.name
'imię'
```

Jak widać, trzeba było nie tylko użyć dekoratora `@dataclass`, ale również zdefiniować atrybuty za pomocą adnotacji (<https://oreil.ly/NyGfE>). Adnotacja ma postać *typ* lub *nazwa*: *typ* = *wartość*, na przykład `color: str` lub `color: str = "czerwony"` (w rozdziale 14. znajdziesz informacje na temat adnotacji typów). Można stosować nie tylko wbudowane typy, takie jak `str` czy `int`, ale dowolne, w tym własne klasy.

Aby utworzyć klasę danych, należy podać argumenty w kolejności określonej w definicji klasy. Natomiast nazwane argumenty można stosować w dowolnej kolejności:

```
>>> from dataclasses import dataclass
>>> @dataclass
...     class AnimalClass:
...         name: str
...         habitat: str
...         teeth: int = 0
...
>>> snowman = AnimalClass('yeti', 'Himalaje', 46)
```

```
>>> duck = AnimalClass(habitat='staw', name='kaczka')
>>> snowman
AnimalClass(name='yeti', habitat='Himalaje', teeth=46)
>>> duck
AnimalClass(name='kaczka', habitat='staw', teeth=0)
```

W klasie `AnimalClass` jest zdefiniowana domyślna wartość atrybutu `teeth`, więc nie trzeba go określać w celu utworzenia obiektu reprezentującego kaczkę.

Do atrybutów obiektu można odwoływać się w taki sam sposób jak do atrybutów każdego innego obiektu:

```
>>> duck.habitat
'staw'
>>> snowman.teeth
46
```

Muszę wspomnieć, że klasy danych definiują wiele cech automatycznie, więc nie musisz ich pisać samodzielnie, dzięki czemu zaoszczędzisz wiele czasu. O klasach danych można powiedzieć znacznie więcej. Zajrzyj na stronę podręcznika (<https://realpython.com/python-data-classes/>) lub do oficjalnej (bardzo obszernej) dokumentacji (<https://oreil.ly/J19Yl>).

Pakiet `attrs`

Dowiedziałeś się, jak się tworzy klasy i atrybuty. Wiesz, że wymaga to wpisywania mnóstwa kodu, m.in. definiowania metody `__init__()`, przypisywania argumentom wartości za pomocą atrybutu `self` i definiowania różnych metod z podwójnymi znakami podkreślenia w nazwach, na przykład `__str__()`. Nazwane krotki i klasy danych dostępne w standardowej bibliotece są alternatywnymi, prostszymi strukturami, które można wykorzystywać do tworzenia kolekcji danych.

Artykuł *One Python Library Everyone Needs* („Pewna biblioteka, której każdy potrzebuje”, <https://oreil.ly/QbbI1>) zawiera porównanie zwykłych klas, nazwanych krotek i klas danych. Jego autor zaleca, aby korzystać z zewnętrznego pakietu `attrs` (<https://oreil.ly/Rdwlx>), dzięki któremu można wpisywać mniej kodu, weryfikować poprawność danych i wykonywać wiele innych operacji. Rzuć okiem na ten moduł i oceń, czy bardziej Ci się przyda niż standardowo dostępne techniki.

Powtórka/zapowiedź

To był dość długi rozdział o obiektach i wiele wiedzy do przyswojenia. Możliwe, że nigdy nie będziesz musiał pisać własnej klasy! Może zabrzmieć jak heretyk³, ale możesz programować w Pythonie, używając innych wbudowanych danych i struktur kodu.

W praktyce część zastosowań klas można równie dobrze obsłużyć przy użyciu modułów i pakietów, którymi zajmiemy się w następnym rozdziale.

³ Wróć do słów Guido, które zacytowałem wcześniej.

Do zrobienia

11.1. Utwórz pustą klasę `Thing` i wyświetl ją. Następnie utwórz na jej podstawie obiekt `example` i też go wyświetl. Czy uzyskane wyniki są takie same, czy różne?

11.2. Utwórz nową klasę `Thing2` i przypisz jej atrybutowi `letters` ciąg `'abc'`. Wyświetl ten atrybut.

11.3. Utwórz jeszcze jedną klasę, `Thing3`. Tym razem przypisz atrybutowi `letters` instancji (obiekту) ciąg `'xyz'`. Wyświetl ten atrybut. Czy w tym celu trzeba utworzyć obiekt na podstawie klasy?

11.4. Utwórz klasę `Element` zawierającą atrybuty instancji `name`, `symbol` i `number`. Na jej podstawie utwórz obiekt i przypisz atrybutom wartości, odpowiednio, `'wodór'`, `'H'` oraz `1`.

11.5. Zdefiniuj słownik z następującymi kluczami i wartościami: `{ 'name': 'wodór', 'symbol': 'H', 'number': 1 }`. Następnie utwórz obiekt `hydrogen` na podstawie klasy `Element` z wykorzystaniem tego słownika.

11.6. W klasie `Element` zdefiniuj metodę `dump()` wyświetlającą wartości atrybutów obiektu (`name`, `symbol` i `number`). Utwórz na podstawie nowej klasy obiekt `hydrogen` i wyświetl jego atrybuty za pomocą metody `dump()`.

11.7. Wywołaj funkcję `print(hydrogen)`. W klasie `Element` zmień nazwę `dump` na `__str__`, utwórz nowy obiekt `hydrogen` i ponownie wywołaj funkcję `print(hydrogen)`.

11.8. Zmień definicję klasy `Element` tak, aby atrybuty `name`, `symbol` i `number` były prywatne. Dla każdego z nich utwórz getter zwracający jego wartość.

11.9. Zdefiniuj klasy `Bear`, `Rabbit` i `Duck`. W każdej z nich zdefiniuj tylko jedną metodę, `eats()`, która niech zwraca w klasie `Bear` ciąg `'jagody'`, w klasie `Rabbit` ciąg `'sałata'`, a w klasie `Duck` ciąg `'zielenina'`. Utwórz obiekty na podstawie każdej z klas i wyświetl, co każdy reprezentowany przez nie zwierzak je.

11.10. Zdefiniuj klasy `Laser`, `Claw` i `SmartPhone`. Niech każda z nich zawiera tylko jedną metodę, `does()`, która niech zwraca w klasie `Laser` ciąg `'niszczy'`, w klasie `Claw` ciąg `'chwytą'`, a w klasie `SmartPhone` ciąg `'dzwoni'`. Następnie zdefiniuj klasę `Robot`, której atrybutami niech będą obiekty każdej z powyższych klas. W klasie `Robot` zdefiniuj metodę `does()` wyświetlającą informację o tym, co robi każdy komponent.

PROGRAM PARTNERSKI

— GRUPY HELION —

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA
Helion

Opanuj Pythona od podstaw po AI i twórz nowoczesny kod bez tajemnic!

Python to jeden z najpopularniejszych języków programowania na świecie. Jego wszechstronność, czytelność i zgromadzona wokół niego ogromna społeczność sprawiają, że napędza on rewolucję technologiczną — od tworzenia nowoczesnych aplikacji webowych, przez analizę danych, aż po rozwój sztucznej inteligencji i uczenia maszynowego. Ta pozycja to idealny przewodnik dla każdego, kto chce wejść do tego fascynującego świata lub uporządkować swoją wiedzę. W dobie błyskawicznie zmieniających się trendów IT solidne opanowanie Pythona to inwestycja, która gwarantuje przewagę na rynku pracy i otwiera drzwi do kariery w najbardziej innowacyjnych projektach.

Książka stanowi kompleksowe, a zarazem przystępne wprowadzenie do programowania w Pythonie. Autor prowadzi czytelnika od absolutnych podstaw — takich jak zmienne, typy danych, pętle i funkcje — aż po zaawansowane zagadnienia niezbędne w codziennej pracy profesjonalnego programisty. W trzecim wydaniu zaktualizowano wszystkie informacje i dodano zupełnie nowe rozdziały poświęcone sztucznej inteligencji, data science i optymalizacji wydajności kodu. Czytelnik dowie się, jak zarządzać środowiskiem programistycznym, korzystać z relacyjnych i nierelacyjnych baz danych, tworzyć aplikacje sieciowe, a także wdrażać współbieżność. To praktyczny podręcznik, który uczy nie tylko samej składni, ale przede wszystkim „pythonicznego” sposobu rozwiązywania problemów.

Ta książka pokazuje, jak Python krzyżuje się z innymi ważnymi dziedzinami (sztuczną inteligencją, bazami danych, serwerami sieciowymi itd.) w dzisiejszym świecie, który tak szybko się zmienia.

Patrick Viafore, autor książki *Robust Python*

Najważniejsze zagadnienia:

- Podstawy języka: struktury danych, pętle, funkcje i obiekty
- Zarządzanie środowiskiem, testowanie i debugowanie kodu
- Praca z bazami danych (SQL, NoSQL) i plikami
- Tworzenie aplikacji sieciowych i API (między innymi FastAPI, Flask)
- Nowoczesne trendy: sztuczna inteligencja i data science
- Optymalizacja wydajności i współbieżność (asincio, Mojo)

Bill Lubanovic to programista z ponad 40-letnim doświadczeniem. Pracował między innymi z Uniksem, sieciami i Pythonem dla takich firm jak Internet Archive, CrowdStrike czy Northwest Airlines. Jest autorem bestsellerowych książek, w tym *Szybki jak FastAPI*, i współautorem publikacji o administrowaniu Linuxem. Mieszka w górach w Minnesocie, gdzie nieustannie zgłębia nowe technologie.

Helion

 helion.pl

 HELION S.A.
ul. Kościuszki 1c
44-100 Gliwice
tel. 32 250 98 63
helion@helion.pl

KOD KORZYŚCI
Sięgnij po więcej! ▶

ISBN 978-83-289-4091-8

9 788328 940918

Cena: 139,00 zł